

B. Kovács András

A csíkszeredai és a székelyudvarhelyi önkormányzati nagygyűlések élesen bevilágítottak a székely és az erdélyi jövőbe, s a széthúzás látszata és valósága ellenére tulajdonképpen egy új, az eddiginél jóval hatékonyabb politikai stratégia lehetőségét körvonalazzák a magyar nemzet- és társadalomépítésben. Az erőket egy parlamentszerű együttműködés keretében összefogva, közösségünk új korszakot nyithatna történetében, s eddigi kényszerű kisszerűsége korlátait átlépve közelíthetne céljához, a kollektív egyenjogúsághoz.

A nyílt színi viták jogos volta

Előbb azonban egy illúziókergető sopánkodásról szeretnék szólni. Van, aki a politikai pluralizmusban látja a bajok okát, s azt ítéli el, merthogy ugyebár mennyivel jobb volt, amikor egyetlen szövetségnek titulált szervezet képviselői feszítettek mindenütt a páston, és fene nagy egység uralkodott, nem lehetett mindenféle érveléssel és ürüggyel megfúrni a szent összefogás ügyét.

Nos, a valódi összefogás tényleg nélkülözhetetlen lesz az autonómiáért indult hosszú menetelésben, főleg sikerre juttatásában, de ne az erdélyi magyar politikai többpártrendszert mint olyat kárhoztassuk a kezdeti gáncoskodásért és átmeneti kudarcokért, hiszen az, bármit állítsanak róla, szerves fejleménye volt másfél évtized belső vitáinak, és pontosan a viták új alapokra helyezése végett jött létre. Mára nem titok, hogy magyarságunk vezető elitje — akárcsak a népesség maga — legalább két, ha nem több elütő ideológiai alapállásból ítéli meg helyzetünket és céljainkat, ebből kifolyólag a taktikai-politikai különbségek is nagyok a két tábor közt. Hogy ez kisebbségi körülmények között nem fényűzés-e, ezt a kérdést maga a valóság döntötte el akkor, amikor a második magyar párt létrejött a korábbi belső ellenzéki, reform tömörüléssel stb. magból, és többévi küzdelem árán jogi elismertetését is meg tudta szerezni, mi több, a legutóbbi helyhatósági választásokon regionális szervezatként konstituálódott, és a Székelyföldön számottevő, 25 százalékos párttá vált a másik, 55 százalékos összesítő nagyobb társa mellett. Mint ismeretes, az önkormányzati képviselőknek, tanácsstagoknak is közel 40 százaléka az ő színeiben jutott mandátumához.

Megalkuvások és kompromisszumok

Ettől kezdve az erdélyi magyar politikai élet csakis e két, esetleg több párt párbeszédének és vitájának, összefogásának és harcának keretei alakulhat, a pluralizmus az a porond, melyen mindkettő fellép, és remélhetőleg a jövőben egyre tisztább eszközöket vet be a másik megnyerésére vagy visszaszorítására, olyanokat, melyek kibírják a nyilvánosság próbáját, átvilágításuk nem vet rossz fényt arra, aki hozzájuk folyamodik.

Hogy ettől még távol vagyunk, azt persze tapasztaljuk nap mint nap, s ennek egyik fő oka, hogy a jelenlegi helyzetével mindkét párt elégedetlen.

Az egyik megtört monopóliumát, egyeduralmát állítaná vissza — mennyivel könnyebb volt akkor ugyebár a csoportérdeket népi érdekként eladni —, a másik az erőviszonyok kiegyenlítésében érdekelt, nem érheti be a másodhegedúsi szereppel, s ezért újabb

erőpróbákat provokálna ki, illetve sündisznóállásba vonulva iparkodik fittyet hányni a sajtókampánynak, mely elítéli. Bonyolítja a helyzetet, hogy az ellenzék soraiban meghasonlás történt, egységesülni még nem tudott, és testvérháborúba keveredett. Ennek elemzésére itt nem kívánok kitérni, de hadd szögezem le: meggyőződésem, hogy a kétpártrendszer erdélyi magyar politizálásunk és közéletünk nagy nyeresége, pontosan azért, mert kikerülhetetlen következménye volt a két évtizedes fél- vagy inkább negyedsikereket hozó harcnak az egyenjogúsításért, annak, hogy közösségi emancipációnk a többségi társadalom fogékonyságának hiánya, ellenállásának keménysége miatt vajmi keveset haladt előre, s e kudarcot az erdélyi társadalom nem egyformán ítéli meg. Ahol egyesek a lépések további aprózásának, mások pedig a gyökeres változásnak szükségességét helyezik előtérbe, ott szervezeti egységességről beszélni döreség, azt visszasírni porhintő demagógia, merthogy ott éppenséggel az ideológiai-politikai többféleség igényének elismeréséből kellene kiindulni, s ennek megfelelő pártszervezeteket létrehozni, hogy az érvek és taktikák, az elitek népszerűsége szabadon mérkőzhessen meg egymással. A kisebbségi társadalomépítés szükségessége, egy ilyen elvi tisztázás és az erőviszonyok időnkénti módosulásának elismerése — azokat persze tudomásul kell venni, és nem folyton megkérdőjelezni! — fogja létrehozni azt az akcióegységet, mely nélkül egy nemzeti közösség valóban bajosan tudná kollektív jogait kivívni, azokat a többségekkel elfogadtatni.

Parlamenti keretek

Erdélyben a két pártnak igenis erdélyi magyar parlamentet, a Székelyföldön pedig székely parlamentet kell létrehoznia — és ennek szülési fájdalmai zajlanak most, sokan a célhoz valóban méltatlanul viselkednek, mások azonban mintha inkább tudatában lennének, mi is a feladat. Kár lenne azonban sokat vesztegetni az időt a másik rágalalmazásával, a választókat demoralizáló porhintéssel, a hiúságok vásárának újbóli megrendezésével — mely jobb ügyszó méltó találékonysággal folyik! —, a megosztottság nélküli, differenciálatlan egység napjai ugyanis lejártak, azt visszasírni lehet, de nem érdemes, mert hiábavaló. Politikai többszínűségének kivívásával az erdélyi magyarság — másutt népként, sőt, nemzetként tartják számon az ekkora lélekszámot és az ennyire összetett társadalmat — pontosan életrevalóságát, jobb jövőre érdemes voltát bizonyította, melyet egy szűkkeblű, a kompromisszumokat a képtelenségig fokozó, a külső és belső nyomásoknak behódoló szervezetben tartani amúgy sem lehetett volna.

Konfrontáció és együttműködés

Összegezzünk. Ma az erdélyi magyar és a székelyföldi székely parlament vajúadásának vagyunk tanúi, s a dolog akkor lesz sikeres, ha a pluralizmus tényébe belenyugodva a két fél tárgyalóasztalhoz ül. Ennek kerete a parlament. Jogegyenlőségünk kivívásának fő eszköze ettől kezdve csakis a két fél együttműködése lesz — azt várni viszont, hogy a viták megszűnnek, vagy a megengedett politikai taktikázás szünetelni fog, merő ábránd, és nincs is szükség rá. A vita nem fog szünetelni, ahhoz tessék hát hozzászokni, nem mind veszekedés, ami annak látszik, nem is széthúzás, a vita természetes velejárója a többpártrendszernek, s legfeljebb az ellentétek kiélezésének módozatai tekintetében vár úttörő szerep a felekre, mert Erdélyben vagy a Székelyföldön korábban arra nem volt példa, hogy egyenrangú, megkérdőjelezhetetlen legitimitású pártoknak kelljen egyeztetniük az erdélyi magyar népi összefogás érdekében. (A két világháború között az Országos Magyar Párt belső ellenzéke bár megpróbálta, végül nem vitte kenyértörésre a dolgot, ami a korabeli viszonyok, a területi revíziós remények, a közelgő

második világháború stb. körülményei között érthető volt. Ma az európai integráció más perspektívát kínál a román—magyar viszony rendezésének, hasonlóképpen a kisebbségi emancipációnak is, ezért az erdélyi magyar politizálás korábitól elűtő szerkezeti alakulása indokolt lehet.)

Külön előnye e kétpártrendszernek, hogy általa megoldható az, amire eddig egyetlen szervezet nem lehetett képes: egyszerre, sőt, egy időben lehet ugyanis általa a többséggel szembeni szembenállást érvényesíteni, a vele való együttműködéssel hol az egyiket, hol a másikat juttatva túlsúlyhoz, ha kell, ahogy a rész- és a végcél megköveteli, miközben a két magyar párt vitája is kordában tartható, és erőfeszítéseik adott esetben közös nevezőre hozhatók. (E kettősség eddig többségi kiváltság volt az interetnikus viszony kezelésében.) Megoldódik ezáltal az esetenként kormányon lévő magyar szervezet bénító lojalitásának dilemmája, melyen elvázott eddig a Bolyai Egyetem újraalapítása, el oly sok minden az építkezésben a belső választásoktól a szövetség önkormányzati működtetéséig, a félmillió aláírással betervezett tanügyi törvénytervezetig, s minek következtében párttá fokozódott le az, ami jóval többnek készült, a kulturális autonómiát igénylő törvénytervezet pedig nem ok nélkül kelti az önkasztráció képzetét. Az olyannyira szükséges külön külpolitikai vonalvezetésről sem kell lemondani ezentúl, mint eddig, az unió és a nagyvilág mindig bekapcsolható lesz a belső küzdelmekbe és szövetségeseik keresésébe, s a külpolitikai színtér egyre növekvő jelentősége a belső fölött majd megfelelő módon kiaknázható.

*

A székely parlament tagságának és működésének módja még a jövő titka. Ha most önkormányzati nagygyűlést hoztak tető alá, az még csak amolyan előmunkálat, nem tudni még, hogy a székely parlament önkormányzati képviselőkből vagy külön választások útján jön majd létre, esetleg a pártok delegálnak bele választási arányszámaiknak megfelelően tagokat, sem a mandátum, sem a hatáskör kérdése nem tisztázott. Ha most önkormányzati képviselők találkoznak, később pártvezetőségek is tárgyalhatnak, meghívhatók más szervezetek is, lehet házigazda az SZNT vagy más, például az RMDSZ és az EMNT szövetsége, netán a Székelyudvarhelyen szeptember 14-én létrehozott ideiglenes házbizottság. A mai parttalan viták, a legitimitások kölcsönös megkérdőjelezése, a sértések és sértődések színjátéka legfeljebb arra alkalmas, hogy minél jobban kitolja az érdemi munka megkezdését a jövőbe, tükrözi a zűrzavart, mely sok politikus fejében uralkodik, egyúttal azonban a már időszerűvé vált feladat sürgetését is közvetíti, és amolyan politikai előjátékát is jelenti a felkészülésnek.

Háromszék – 2009. november 10. kedd